

AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ

ÇOCUKLARIN YERLEŞTİRİLMESİNE İLİŞKİN

İLKE KARAR (77) 33

(3 Kasım 1977 tarihinde yapılan 277. Bakan Yardımcıları toplantısında Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilmiştir.)

Bakanlar Komitesi,

Avrupa Konseyinin amacının, ortak miras olan ideallerin ve ilkelerin korunması ve gerçekleştirilmesi ile ekonomik ve toplumsal ilerlemenin kolaylaştırılması amacıyla üyeleri arasındaki birliğin güçlendirilmesi olduğu düşüncesiyle;

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ve özellikle bu Sözleşme kapsamında ilke iki, beş ve altıyı dikkate alarak;

Ailelerin toplumsal, yasal ve ekonomik açıdan korunması ve anne ile çocuklarının toplumsal ve ekonomik açıdan korunmasıyla ilgili Avrupa Sosyal Şartı kapsamında Madde 16 ve 17'yi göz önünde bulundurarak;

1973 yılında düzenlenen 13. Avrupa Aile İlişkilerinden Sorumlu Bakanlar Konferansının sonuçlarını göz önüne alarak;

Temel fiziksel, duygusal, zihinsel ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmadığı ortamlarda büyüyen çocukların refahlarının hayat boyu tehlike altında olduğunun farkında olarak;

En geniş anlamıyla önleyici tedbirlerin bu tür bir tehlikenin önüne geçmek anlamında kullanılacak ilk strateji olarak kalması gerektiğini teyit ederek;

Bu tedbirlere karşın, pek çok çocuğun kendi aileleri dışında geçici veya uzun süreli olarak yerleştirilmeleri gerekeceğinin bilincinde olarak;

Çocukların yerleştirilmesinin en uygun şartlarda yapılmasını sağlama yönünde istekle,

Üye Devletlerin hükümetlerine aşağıdaki tavsiyelerde bulunur:

I. Genel ilkeler

1 . Yerleştirmeye ilişkin tüm düzenlemelerin aşağıdaki ilkeler temelinde yapılması gerektiğini kabul etmek:

1.1 . Ailelerin özel sorunları ve ihtiyaçları doğrultusunda aileleri önleyici tedbirler yoluyla destekleyerek yerleştirme gereksiniminden mümkün olduğunca kaçınılmalıdır;

1 . 2. Yerleştirme talebi, zorlu bir aile durumu olduğu yönünde uyarı sinyali olarak algılanmalı ve bunun sonucunda çocuğun ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çabalar ailenin sorunlarını anlamaya yönelik olmalı ve çocuk için yapılan düzenlemelere çocuğun ebeveynlerine yardım etmeye yönelik yapılan spesifik düzenlemeler de eklenmelidir;

1 . 3. Çocukla ilgili yapılan düzenlemeler (çocuğu ailesinde bırakma veya başka bir yere yerleştirme kararı dahil olmak üzere) çocuğun gelişmekte olan duygusal ihtiyaçlarının ve fiziksel refahının en iyi şekilde karşılanmasını sağlamanın yanı sıra çocuğun karşılaşılabileceği özel sorunların üstesinden gelebilmesi için önleyici tıbbi, eğitimle ilgili veya başka türlü bakım desteği almasını da sağlamalıdır.

Bu düzenlemeler mümkün olduğunca ve çocuğun yüksek yararına olacak şekilde aşağıdakileri sağlamalıdır:

- Çocuğun ailesiyle bağlarının sürdürülmesi;
- Duygusal bağların oluşmasıyla ilgili olarak çocuğun gelişim aşamasını dikkate alarak sunulan bakımın ve şefkat bağının istikrarlı olması;
- Çocuğun bireyselliğine saygı duyulması;
- Toplum için uygun ve kabul edilebilir olan bir kültürel ve sosyal ortam;
- Tercihen aileyle aynı olmak üzere, yerel bir topluluğa entegrasyon;
- Ergenler için sorumluluk alma, bağımsızlık kazanma ve yetişkin rollerini üstlenme yönünde olanaklar;

1 . 4 . Çocuğun yerleştirilmesiyle ilgili kararlar normalde multidisipliner bir ekibin verdiği tavsiye sonrasında alınmalıdır; her bir incelemede benzer tavsiyeler mevcut olmalıdır;

1 .5. Yukarıda bahsi geçen hedeflerin ışığında, ailenin, çocuğun ve mevcut muhtemel çözümlerin değerlendirilmesi temelinde çocuk için bir plan hazırlanmalıdır;

Bu plan özellikle aşağıdakileri içermelidir:

- Çocuk için en iyi ilk yerleştirme yöntemine ilişkin karar;
- Yaşa veya münferit durumlara göre değişecek ve bir süre sonra yapılacak çocuğun durumuna ilişkin değerlendirme (çok küçük çocuklar için daha kısa) ancak normalde altı ay geçmesi gerekir ve bu süre sonunda düzenli aralıklarla daha fazla değerlendirme yapılmalıdır;

1 . 6. Çok küçük çocukların uzun süreli olarak bakım merkezlerine yerleştirilmesinden mümkün olduğunca kaçınılmalıdır ve Çocukların Evlat Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesi ışığında evlat edinme mümkün olduğunca kolaylaştırılmalı ve teşvik edilmelidir.

II . Politika

2. Ailenin refahına yönelik politikalar çerçevesinde yerleştirme kararlarının sağlam prosedürler ve olumlu bir bağlamda alınmasını sağlamak amacıyla özellikle aşağıdakiler aracılığıyla:

A . Aile desteği

2. 1 . Genel ekonomik ve sosyal politikalar çerçevesinde tüm ailelerin çocuklarını iyi bir şekilde yetiştirmesine yardımcı olmaya yönelik tedbirlerin uygulanmasını dikkate alarak ve her iki cinsiyetten çocukların ev ve aile hayatı için hazırlanması gibi daha spesifik tedbirlerin veya aile politikalarının geliştirilmesi;

2. 2. Yalnızca dezavantaj teşkil etmesi sebebiyle bakım merkezine yerleştirme gereksiniminin azaltılması amacıyla, fiziksel ve zihinsel engeli bulunan çocukların ailelerine gerekli duygusal desteğin, mali yardımın ve ademi merkeziyetçi şekilde teknik, tıbbi ve eğitimle ilgili desteğin sağlanması; örneğin bu tür bir destek kreş olanakları, evde hizmet, ebeveyn yükünün azaltılmasına yönelik planlar, ulaşım hizmetleri ve maddi yardım aracılığıyla sağlanabilir;

2. 3. Çocuğun gelişimini etkileyebilecek akut psikososyal sorunları olan ailelere özel destek sağlamaya yönelik olanaklar sunulması;

B . Yerleştirmenin yönetimi

2. 4. Aşağıdakilerle ilgili olarak çocuğun başka bir yere yerleştirilmesinin yönetimine katılımın teşvik edilmesi:

- Yerleştirmeye ilgili sorumlu birim veya kurum, ör. Yerleştirme kurumu;
- Ebeveynler ;
- Kavrayışı arttıkça durumuyla ilgili görüşlerini paylaşma fırsatı verilen çocuk;
- Çocuğun bakımını sağlayan kişiler (koruyucu anne baba veya bakım merkezlerinin personeli);

- Aileyle ilgilenen sosyal ve diğer çalışanlar;
- Yasal önleyici kamu sağlık hizmetleri personeli;
- Okul öncesi ve okul personeli, çocuk doktorları, psikologlar ve ilgili diğer uzmanlar;

2. 5. Yerleştirme işini yönetimine dahil olan personelin mümkün olduğunca multidisipliner bir ekip olmasının sağlanması;

C . Organizasyon

2. 6. Mesleki olarak yüksek standartların sürdürülmesini sağlamak amacıyla yerleştirmeden sorumlu tüm kurumların katı bir düzenleme ve denetime tabi olması;

2. 7. Çocukların yerleştirilmesinden sorumlu kurumların ailelere yardım etme veya her bir vakada yakinen işbirliklerini sağlamadan sorumlu kurumlarla entegre edilmesi ve daha iyi denetlenebilen sorumluluk alanları yaratmak amacıyla yerel düzeyde işbirliği sağlamak üzere gerekli farklı kurumların ve birimlerin sorumluluklarının dağıtılması;

2. 8. Mali düzenlemelerin belli bir yerleştirme türünün seçilmesine yönelik rastlantısal bir önyargıya sebep olmamasının sağlanması;

2. 9. Yerleştirmeden sorumlu kurumun yeni tekniklere ve bilgilere adapte olma konusunda yetkin olması;

D . Yerleştirme türleri

2. 10. Yerleştirme kurumlarının her bir yerleştirmeyi münferit ihtiyaçlara göre yapmasını mümkün kılmak amacıyla, yerleştirme kurumlarına koruyucu evlerden bakım evlerindeki farklı türlerde iyileştirici bakım hizmeti sunan merkezlere kadar bir dizi yerleştirme yöntemi sunulur (örnekler ekte mevcuttur);

2. 11 . Çocuk için sakıncalı olmadığı takdirde, çocukların aileleriyle olan bağlarının sürdürülmesini kolaylaştırmak ve biyolojik ebeveynlerle işbirliğini desteklemek amacıyla yerleştirme sırasında coğrafi dağılıma artan biçimde ve son derece dikkat edilmesi;

2. 12. Destek hizmetlerinin (psikolog, psikiyatrist, özel ekipman vb.) her türlü bakım birimi personelinin tamamı ve koruyucu aileler için artan biçimde mevcut olması;

2. 13. Özellikle küçük çocuklar için koruyucu ailenin en uygun geçici yerleştirme türü olarak desteklenmesi ve böylelikle aşağıdakilerin sağlanması:

- Koruyucu aile bakım sisteminin önemiyle ilgili halkın eğitilmesi;
- Koruyucu ailelerin sisteme eklenmesi için planların geliştirilmesi;
- Diğer öğelerin yanında hane halkının her bir ferдинin değerlendirilmesiyle olağan ve ihtisaslaşmış koruyucu ailelerin dikkatli bir şekilde seçilmesi;

— Çocuk gelişimi, koruyucu aile sistemindeki çocukların sorunları ve koruyucu aile yanına yerleştirilecek çocuğun spesifik durumu hakkında görüşme dahil olmak üzere koruyucu ailelerin sürece tam anlamıyla hazırlanması;

— Çocukların yanlarına yerleştirildiği ebeveynlerin yükümlülükleri ve haklarının ve yerine getirmeleri gereken gerekliliklerin tanımlanması;

2. 14. Koruyucu aile sistemiyle ilgili düzenlemelerin sıkı bir şekilde kontrol edilmesi ve koruyucu aile sistemi ve özellikle özel koruyucu aile sektörü için bildirim ve ruhsat şartının konması;

2. 15. Aileler için destek tedbirlerinin desteklenmesi ve yerleştirmeye ilgili yetkilendirilmiş sistemin kapsamının genişletilmesi aracılığıyla yasa dışı koruyucu aileliğin kaldırılması amacıyla yasa dışı koruyucu aileliğe yönelik caydırma politikasının izlenmesi;

2. 16. Koruyucu aile sistemi mümkün olmadığında küçük aile tarzında bakım birimlerinin oluşturulması ve sonuç olarak:

a. Daha büyük bakım birimlerinin tedricen kullanım dışı bırakılması;

b . Tüm bakım birimlerinin ve halihazırda kullanımda tutulan daha büyük bakım birimlerinin aşağıdaki gibi olmalarının sağlanması:

- Ailenin alt birimleri şeklinde düzenlenmiş olması;
- Farklı yaşlardan ve her iki cinsiyetten çocukları kabul etmesi;
- Her iki cinsiyetin de tanımlanmasına ilişkin nesnelere bulunması amacıyla personelin karışık olması;

- Kardeşlerin bir arada tutulması için olanaklar sağlanması;
  - Biyolojik ebeveynlerle işbirliğinin teşvik edilmesi;
  - Ebeveynlerin ve çocukların birim içerisinde kısa bir süre birlikte yaşadığı denemelere yönelik olanak sağlanması;
  - Gerektiğinde ergenler için özel birimlerin temin edilmesi;
- c . Tüm bakım birimlerinin çevredeki toplulukla yakın temas içinde işletilmesinin teşvik edilmesi, tüm personelin bakım ekibinin parçası olarak addedilmesi ve kapasite doğrultusunda birimlerin işletilmesi sürecine katılmasının teşvik edilmesi;

E .Personel ve eğitim

2. 17. Yerleştirme kurumlarındaki personelin çok hassas ve zorlu bir görev icra ettikleri ve bu sebeple uygun bir şekilde seçilmeleri ve çocuk gelişimi ve aile hakkında sosyal çalışma konusunda eğitim almaları gerektiğinin kabul edilmesi ;
2. 18. Yerleştirme kurumlarında personelin yeterli eğitimi görmüş ve yerleştirme kararları konusunda deneyimli olmasının sağlanması;
2. 19. Yerleştirme kurumlarında, bakım birimlerinde çalışan personelin ve saha personelinin eğitimine multidisipliner ekiplerle ve ebeveynlerle, koruyucu ailelerle ve çocuklarla çalışmanın dahil edilmesinin sağlanması; bu amaçla farklı disiplinlerden verilen ilk eğitime ortak bir unsurun eklenmesinin düşünülmesi ve hizmet içi eğitimin parçası olarak disiplinler arası ortak tartışma gruplarının oluşturulması;
2. 20. Tüm koruyucu aileler için çocuklarla ilgili bilgilere odaklanarak ve bireysel yöntemlerin ve grup yöntemlerinin kullanılması aracılığıyla temel düzeyde hazırlık eğitiminin ve belli bazı koruyucu aileler için daha kapsamlı eğitimin verilmesi;
- 2 . 21 . Bakım birimi personelinin mesleki bilgisini artırmak ve kendilerine psikolojik destek sağlamak amacıyla bu personelin sürekli eğitiminin sağlanması ve bu amaçla bir birimin tüm personeli için aynı anda eğitimlerin düzenlenmesi, kurum içinde yaşayan personel için destek ve düzenli personel toplantıları için kaynak sağlanması;
2. 22. Bireysel yöntemlerin ve grup yöntemlerinin kullanılması aracılığıyla psikolojik destek kaynağı olarak ve çocuk gelişimi hakkındaki bilginin önemini vurgulayarak koruyucu ailelerin daha fazla eğitilmesi;
23. Koruyucu ailelerin eğitiminin olağan çocuk bakım ekibi ve gerekli uzmanların eşliğinde gerçekleşmesinin sağlanması.

III . Araştırma

3. Konuyla ilgili kişiler hakkında gizlilik ve mahremiyet ilkelerini dikkate alarak,
3. 1 . Tüm yerleştirme türleriyle ilgili etkin araştırma ve değerlendirmenin teşvik edilmesi;
- 3.2 Yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde daha fazla araştırma yapılmasının ve yerleştirme hakkında sorunlarla ilgili olarak uluslararası bilgi teatisinin gerçekleştirilmesi:
- Yerleştirme gereksinimi konusundaki eğilimler ve kapsam;
  - Farklı yerleştirme türlerinin, özellikle uzun vadeli yerleştirmelerin etkileri;
  - Farklı yerleştirme türlerinin doğrudan ve dolaylı maliyetleri.

IV . Diğerleri

4. 1 . Çocuğun refahı alanında, sosyal refah, sağlık, eğitimle ilgili ve hukuki konularla ilgili kuruluşlar ve ilgili mesleki gruplar arasında istişare ve işbirliğini destekleme gereksiniminin kabul edilmesi;
4. 2. Koruyucu aile derneklerinin teşvik edilmesi,
4. 3. Yerleştirme politikalarında uygulanabilir olduğu ölçüde çocukların isteklerinin ve duygularının dikkate alınabilmesi için onlarla iletişimin desteklenmesi.

Yerleştirme türleri listesi

(Aşağıdaki liste kapsamlı değildir ancak erişilir kılınabilecek bir dizi tedbiri ifade eder.)

- a. Çocuğun kendi ailesi içinde daha yakından denetlenmesi ve desteklenmesi;
- b. Uygun kreşlere yerleştirme (a şıkkı ile birlikte ele alınabilir)
- c. Geniş aile yanına yerleştirme (ör. Yalnızca ebeveynlerin sorumluluğunda kendiliğinden gerçekleştirilen bakım düzenlemelerinden farklı olarak yetkili kurum tarafından gerçekleştirilen denetimli yerleştirme);
- d. Olağan koruyucu aile sistemi (seçim yapma, hazırlık ve sürekli desteğe yine de ihtiyaç bulunmaktadır)
- e. İhtisaslaşmış koruyucu aile sistemi (koruyucu aile sistemindeki çocukların özel sorunlarıyla baş etmek üzere daha yoğun bir eğitimi ve genelde daha fazla ücret içerir) ;
- f. “Mevsimlik” bakım birimleri (çocuğun yılın belli zamanında evine döndüğünü ifade eder);
- g. Tüm aile için kısa süreli kalma imkanı sağlayan bakım birimleri ;
- h . Personelin (genelde bir çift) daimi olarak ikamet ettiği ve çocukların sayısı ve mümkün olduğunca yaş dağılımı anlamında olağan bir aileyi andırdığı küçük bakım birimleri; “aile grup evleri” olarak da bilinir;
- i. Belli bir kategorideki çocukların tedavisi veya bakımına yönelik özel olanakları (psikiyatrik, pedagojik, teknik) bulunan ihtisaslaşmış bakım birimleri (yaklaşık yirmi beş çocuk); bu tür birimler h’de belirtilen türün alt birimleri halinde düzenlenmelidir;
- j . Ergenlerin küçük, kendi yaş gruplarında kendi kendilerini idare ettikleri, yetkin ancak sıkı olmayan denetim altında topluluklar arasına veya kendi evlerine yerleştirilmesi.